ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
15 Ιανουαρίου 1985 *

Στην υπόθεση 168/83

Laura Pasquali-Gherardi, γραμματέας στενοδακτυλογράφος C2/3 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κάτοικος Λουξεμβούργου, 17, boulevard Royal, εκπροσωπούμενη από τον V. Biel, δικηγόρο Λουξεμβούργου, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον ίδιο δικηγόρο, 18 A, rue des Glacis,

προσφεύγουσα,

κατά

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκπροσωπούμενου από τον M. Peter, προϊστάμενο του τμήματος νομικών διοικητικών υποθέσεων, κάτοικο Λουξεμβούργου, επικουρούμενο από τον A. Bonn, δικηγόρο Λουξεμβούργου, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον A. Bonn, 22, Côte d'Eich,

καθού,

που έχει ως αντικείμενο αγωγή αποζημιώσεως λόγω υπηρεσιακού πταίσματος,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα)

συγκείμενο από τους G. Bosco, πρόεδρο τμήματος, A. O'Keeffe και R. Joliet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Darmon
γραμματέας: D. Louterman, υπάλληλος διοίκησης

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, η εξέλιξη της διαδικασίας, οι ισχυρισμοί, τα επιχειρήματα και τα αιτήματα των διαδίκων συνοψίζονται ως εξής:

1. Περιστατικά και έγγραφη διαδικασία

Η Pasquali-Gherardi, η οποία σήμερα έχει βαθμό C2/3, προσελήφθη στο Κοινοβούλιο στις 17 Οκτωβρίου 1979 και μονιμοποιήθηκε στις 29 Ιανουαρίου 1981.

Στις 15 Νοεμβρίου 1979 είχε στον τόπο εργασίας της ένα ατύχημα που της προξένησε ανεπανόρθωτη βλάβη στον αριστερό οφθαλμό.

Μετά το ατύχημα, η ενάγουσα εξακολούθησε να ασκεί τα καθήκοντά της στην ομάδα στενοδακτυλογραφήσεων.

Στις 21 Ιανουαρίου 1982, ο διευθυντής προσωπικών και κοινωνικών υποθέσεων του Κοινοβουλίου πληροφόρησε την ενάγουσα ότι η υπόθεσή της θα υποβληθεί στην επιτροπή αναπηρίας, σύμφωνα με το άρθρο 78 του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων. Στις 25 Μαΐου 1982, κατόπιν προτάσεως του ιατρού-συμβούλου του Κοινοβουλίου, ο διευθυντής προσωπικού απηύθυνε στο γενικό διευθυντή της Γραμματείας και των γενικών υπηρεσιών Vinci έγγραφο με το οποίο πρότεινε τη μετάθεση της ενάγουσας « σε θέση που να της επιτρέπει να ασκεί εργασία περισσότερο προσαρμοσμένη στην κατάσταση της υγείας της ». Παρά την πρωτοβουλία αυτή, τίποτε δεν άλλαξε στην κατάσταση της ενάγουσας. Στις 28 Ιανουαρίου 1983, η επιτροπή αναπηρίας υπέβαλε την έκθεσή της με την οποία κατέληγε ότι:

« Οι συνέπειες του ατυχήματος της 15ης Νοεμβρίου 1979 συνιστούν μερική αναπηρία, η οποία δεν επιτρέπει στην κυρία Gherardi να συνεχίσει τη σημερινή της απασχόληση.

Η επιτροπή συνιστά την τοποθέτηση της ενδιαφερομένης σε θέση που να αντιστοιχεί στη σταδιοδρομία της, η οποία όμως να μη συνεπάγεται έντονη οπτική προσπάθεια. »

Η προκειμένη αγωγή ασκήθηκε στις 2 Αυγούστου 1983.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

2. Αιτήματα των διαδίκων

Η *ενάγουσα* ζητεί από το Δικαστήριο:

— να κρίνει την αγωγή παραδεκτή·

— να διαπιστώσει ότι το εναγόμενο διέπραξε διπλό υπηρεσιακό πταίσμα, παραλείποντας να ανακοινώσει στην ενάγουσα τα πορίσματα της επιτροπής αναπηρίας και μη λαμβάνοντας, επί έτη, μέτρα για να απαλλάξει την ενάγουσα από εργασία που υπερβαίνει προφανώς τις φυσικές της ικανότητες, και η οποία φθείρει συνεχώς τη φυσική της υπόσταση·

— να κρίνει ότι η αιτιώδης σχέση μεταξύ των πταισμάτων αυτών και της επιδείνωσης της κατάστασης της υγείας της ενάγουσας έχει αποδειχτεί·

— να επιδικάσει στην ενάγουσα ως αποζημίωση το ποσό του ενός εκατομμυρίου φράγκων Λουξεμβούργου ή οποιοδήποτε άλλο μεγαλύτερο ποσό που θα κρίνει το Δικαστήριο, εντόκως προς 10 % από της ημέρας της αγωγής·

επικουρικώς,

— να διορίσει τρεις πραγματογνώμονες για να καθορίσουν τη ζημία της ενάγουσας και να

αποφανθούν, ενδεχομένως, επί της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της καθυστέρησης της διοίκησης και της επιδείνωσης της γενικής καταστάσεως της υγείας και της όρασης της ενάγουσας·

— εν πάση περιπτώσει, να καταδικάσει το Κοινοβούλιο στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

Το *εναγόμενο* ζητεί από το Δικαστήριο:

— να κρίνει την αγωγή απαράδεκτη·

— ή να την κρίνει αβάσιμη.

3. Ισχυρισμοί και επιχειρήματα των διαδίκων

Επί του παραδεκτού της αγωγής, η ενάγουσα δέχεται ότι δεν υπέβαλε διοικητική ένσταση πριν από την αγωγή της. Η ενάγουσα δικαιολογεί την παράλειψη αυτή προβάλλοντας επιχειρήματα σύμφωνα με τα οποία η υποβολή διοικητικής ένστασης δεν είναι υποχρεωτική στις προσφυγές κατά αποφάσεως εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμού. Στην απόφαση της 28ης Ιουνίου 1979, Anselme κατά Επιτροπής, υπόθεση 255/78, Raccolta 1979, σ. 2323, ο γενικός εισαγγελέας Warner ανέπτυξε προτάσεις στις οποίες ανέφερε ότι « η προϋπόθεση του άρθρου 91 αφορά μόνο στις πράξεις που η ΑΔΑ μπορεί ενδεχομένως να αναμορφώσει ». Στην προκειμένη υπόθεση, δεν υπήρχε πλέον τίποτα προς αναμόρφωση, διότι τα διαπραχθέντα πταίσματα δεν επιδέχονται επανόρθωση. Η ενάγουσα δεν υποστηρίζει ότι είναι αδύνατον να εξευρεθεί ικανοποιητική λύση για το μέλλον, εν αναμονή όμως, η ζημία έχει επέλθει για το παρελθόν και μόνο η αποκατάσταση με καταβολή αποζημιώσεως είναι δυνατή. Κινώντας την προ της ασκήσεως της αγωγής διαδικασία, θα παρέτεινε την υπόθεση κατά τέσσερις τουλάχιστον μήνες χωρίς η παράταση αυτή να εξυπηρετεί την ενάγουσα.

Τα πορίσματα της επιτροπής αναπηρίας δεν ανακοινώθηκαν ποτέ επίσημα στην ενάγουσα, παρά τις διατάξεις του άρθρου 9, παράγραφος 2, του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης. Αυτή η παράλειψη ανακοινώσεως συνιστά, εκ μέρους του εναγομένου, παράλειψη να λάβει μέτρο επιβαλλόμενο από τον κανονισμό υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων κατά τη έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2.

Μετά από παραστάσεις του δικηγόρου της ενάγουσας προς τους υπευθύνους του Κοινοβουλίου, τα πορίσματα της επιτροπής αναπηρίας διαβιβάστηκαν σ' αυτόν.

Το Κοινοβούλιο δεν συμμορφώθηκε με τα πορίσματα της επιτροπής αναπηρίας. Έγινε συζήτηση για δύο ενδεχόμενες δυνατότητες μεταθέσεως αλλά οι προτάσεις δεν αντιστοιχούσαν προς τη γνώμη που διατύπωσε η επιτροπή αναπηρίας και συνιστούσαν capitis diminutio για την ενάγουσα. Μια νέα γυναίκα 33 ετών δεν μπορεί να δεχτεί αδιαμαρτύρητα να παραμένει στάσιμη καθόλη την επαγγελματική της σταδιοδρομία, σε θέση αργομισθίας ή αναπήρου προσώπου. Οι προτάσεις που συζητήθηκαν θα οδηγούσαν σε κατάσταση αδιεξόδου και χωρίς μέλλον. Και οι δύο είχαν το μειονέκτημα να καθιστούν την ενάγουσα μονήρη χωρίς επικοινωνία με τους συναδέλφους της και τους φίλους της.

Η ενάγουσα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι διεπράχθη διπλό υπηρεσιακό πταίσμα που της προξένησε ζημία πραγματική και ενεστώσα. Με την πάροδο του χρόνου, ιδίως όμως από το 1982, η κατάσταση της υγείας της ενάγουσας επιδεινώθηκε υπό διπλή έποψη:

— αφενός, η υπερένταση και η λήψη των αναγκαίων φαρμάκων (αναλγητικών) για να καταπραΰνει τους πόνους, είχαν ανεπανόρθωτες επιπτώσεις στη γενική κατάσταση της υγείας της ενάγουσας·

— αφετέρου, οι διαταραχές στην όρασή της επιδεινώθηκαν σε τέτοιο σημείο, ώστε η ενάγουσα να μην μπορεί πλέον να έχει καμιά ψυχαγωγία στην ιδιωτική της ζωή (τηλεόραση, αθλητισμό, θέατρο, διάβασμα, να μην μπορεί να οδηγεί αυτοκίνητο, κλπ.).

Η ενάγουσα ζητεί αποκατάσταση της ζημίας αυτής. Με την απόφασή του της 11ης Ιουλίου 1974, Guillot κατά Επιτροπής, υπόθεση 53/72, Raccolta 1974, σ. 791, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διοίκηση οφείλει να τηρεί τις αρχές της ευθυδικίας και της χρηστής διοικήσεως. Η διοίκηση οφείλει να προστατεύει τους υπαλλήλους της και, εφόσον δεν εξεπλήρωσε την

ειδική αυτή υποχρέωση, υπέχει ευθύνη για τη ζημία που υπέστη ο εν λόγω υπάλληλος. Η ενάγουσα υπολογίζει τη βλάβη που υπέστη στην υγεία της και ειδικότερα στην όρασή της σε ένα εκατομμύριο φράγκα Λουξεμβούργου, νοουμένου ότι το ακριβές ποσό πρέπει να καθορίστει με ιατρική πραγματογνωμοσύνη η οποία πρέπει να ανατεθεί σε δύο οφθαλμίατρους και σε έναν ιατρό γενικής ιατρικής.

Επί των πραγματικών περιστατικών

Το Κοινοβούλιο παρατηρεί ότι, μετά την αναρρωτική άδεια εν συνεχεία του ατυχήματός της, η ενάγουσα επανήλθε στην εργασία της στις 3 Δεκεμβρίου 1979. Στις 18 Δεκεμβρίου 1979, επέστρεψε στη Ρώμη με σκοπό να συμβουλευθεί έναν οφθαλμίατρο, και παρέμεινε εκεί με αναρρωτική άδεια για περίοδο οκτώ μηνών.

Στις 11 Αυγούστου 1980, κατόπιν συμβουλής του ιατρού Libutti της Ρώμης, η ενάγουσα επανήλθε στα καθήκοντά της με μειωμένο ωράριο με σκοπό την προοδευτική προσαρμογή της όρασής της. Επέστρεψε στη Ρώμη από 4 Σεπτεμβρίου 1980 μέχρι 21 Οκτωβρίου 1980 για ιατρικές εξετάσεις. Εν συνεχεία εργάστηκε εκ νέου με πλήρες ωράριο από 22 Οκτωβρίου 1980 μέχρι 9 Ιανουαρίου 1981, μετά δε απουσίασε από 10 Ιανουαρίου 1981 μέχρι 22 Μαρτίου 1981, εν μέρει λόγω « αναρρωτικής άδειας » και εν μέρει λόγω ετήσιας άδειας. Επανήλθε στην εργασία της με πλήρες ωράριο στις 23 Μαρτίου 1981.

Με συστημένη επιστολή της 14ης Μαΐου 1981, η ΑΔΑ κοινοποίησε στην ενάγουσα την απόλυσή της, βάσει της αρνητικής εκθέσεως επί της περιόδου δοκιμασίας, αναδρομικά από 30 Απριλίου 1981.

Εν συνεχεία προσλήφθηκε από 1ης Ιουλίου 1981 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1981 ως έκτακτος υπάλληλος.

Με έγγραφο της 2ας Δεκεμβρίου 1981, ο γενικός γραμματέας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αποφάσισε να ανακαλέσει την απόλυση και να υποβάλει την περίπτωση της ενάγουσας στην επιτροπή αναπηρίας για να εξεταστεί κατά πόσον μπορούσε να εξακολουθήσει να ασκεί τα καθήκοντα που αντιστοιχούσαν στη θέση που κατείχε.

Με απόφαση της 11ης Φεβρουαρίου 1982, η ενάγουσα μονιμοποιήθηκε. Στις 14 Ιανουαρίου 1983 προήχθη στο βαθμό C3, αναδρομικά από 1ης Ιανουαρίου 1982.

Κατόπιν της εκθέσεως της επιτροπής αναπηρίας της 28ης Ιανουαρίου 1983, η διοίκηση πρότεινε στην ενάγουσα δύο θέσεις που έκρινε ότι ανταποκρίνονται στη γνώμη της επιτροπής αναπηρίας: η μία στην υπηρεσία επιμελητών και η άλλη στην υπηρεσία αρχείων του προσωπικού.

Θεωρώντας ότι οι θέσεις αυτές συνεπάγονταν καθήκοντα χωρίς ενδιαφέρον και ότι, εξάλλου, δεν της παρείχαν καμιά δυνατότητα προαγωγής, η Pasquali-Gherardi αρνήθηκε να τις αποδεχτεί και άσκησε την υπό κρίση αγωγή.

Το *Κοινοβούλιο* προβάλλει ότι η αγωγή είναι απαράδεκτη διότι ασκήθηκε χωρίς να έχει υποβληθεί προηγούμενη διοικητική ένσταση κατά το άρθρο 91, παράγραφος 2, του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης.

Η ενάγουσα δικαιολογεί την παράλειψη αυτή υποβολής προηγουμένης διοικητικής ενστάσεως επικαλούμενη τη νομολογία ως προς τον αλυσιτελή χαρακτήρα της διοικητικής ενστάσεως στις προσφυγές που στρέφονται κατά αποφάσεως εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμού.

Η εξαίρεση αυτή στηρίζεται στο ότι οι διοικητικές ενστάσεις κατά των αποφάσεων που η ΑΔΑ δεν μπορεί να αναμορφώσει δεν χρησιμεύουν σε τίποτε. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση αποφάσεως εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμού κατά της οποίας « διοικητική προσφυγή φαίνεται να στερείται νοήματος διότι το ενδιαφερόμενο κοινοτικό όργανο δεν έχει την εξουσία να ανακαλεί ή να τροποποιεί τις αποφάσεις εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμού » (υπόθεση 44/71, Marcato κατά Επιτροπής, Raccolta 1972, σ. 427).

Η εξαίρεση αυτή προκύπτει αποκλειστικά από τη διακριτική ευχέρεια της εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμού.

Στην περίπτωση της Pasquali-Gherardi τα νομικά ερείσματα της εξαίρεσης από την κανονική διαδικασία δεν υπάρχουν.

Αντίθετα, με την αγωγή επικρίνεται η δράση ή η αδράνεια της διοίκησης που, κατά την ενάγουσα, είχε ως συνέπεια να επιδεινωθεί η κατάστασή της· η διοίκηση δεν έλαβε υπόψη τις συστάσεις της επιτροπής αναπηρίας.

Εναπόκειται στη διοίκηση να εξετάσει τα παράπονα της ενδιαφερόμενης ενόψει των μέτρων που πρέπει να ληφθούν: η ΑΔΑ είχε πλήρη εξουσία να τροποποιήσει, ενδεχομένως, τη νομική κατάσταση της ενάγουσας.

Επομένως, το εναγόμενο θεωρεί ότι η ενάγουσα δεν μπορεί να εξαιρεθεί από τη διαδικασία της διοικητικής ενστάσεως και ότι η αγωγή της, η οποία ασκήθηκε απευθείας ενώπιον του Δικαστηρίου, είναι απαράδεκτη.

Επί της ουσίας, το εναγόμενο διαπιστώνει ότι κατά το άρθρο 9, εδάφιο 2, του παραρτήματος ΙΙ του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης, τα πορίσματα της επιτροπής αναπηρίας διαβιβάζονται στην αρμόδια για τους διορισμούς αρχή και στον ενδιαφερόμενο.

Η ενάγουσα αναγνωρίζει ότι έλαβε γνώση των πορισμάτων αυτών μέσω του δικηγόρου της, ο οποίος επικοινωνούσε με τη διοίκηση.

Επομένως, ο λόγος δεν είναι στην πραγματικότητα βάσιμος.

Όσον αφορά το δεύτερο λόγο της αγωγής, ως προς τη δήθεν παθητική ή υπαίτια συμπεριφορά του εναγομένου έναντι της Pasquali, το εναγόμενο προβάλλει ότι η διοίκηση δεν παρέλειψε να αναζητήσει δίκαιη λύση στο πρόβλημα που έθετε η κατάσταση της ενάγουσας.

Η διοίκηση πρότεινε στην ενάγουσα δύο θέσεις για τις οποίες η προσπάθεια των οφθαλμών θα ήταν μικρότερη από την απαιτούμενη από μια γραμματέα-στενοδακτυλογράφο.

Η ενδιαφερόμενη απέρριψε τις προτάσεις αυτές επικαλούμενη ειδικούς λόγους (απομόνωση, έλλειψη ενδιαφέροντος της εργασίας) και όχι το γεγονός ότι η απαιτούμενη προσπάθεια των οφθαλμών θα ήταν η ίδια.

Η διοίκηση αναζήτησε τρόπους και μέσα για να ικανοποιήσει την ενάγουσα στο πλαίσιο της ιατρικής γνωματεύσεως της επιτροπής αναπηρίας.

Πρότεινε δύο θέσεις. Η μία στην υπηρεσία επιμελητών και η άλλη στην υπηρεσία αρχείων του προσωπικού. Είναι αντιληπτός ο λόγος για τον οποίο η ενάγουσα επέκρινε τις εναλλακτικές θέσεις που της προσφέρθηκαν. Αλλά ποια άλλη λύση μπορούσε να προτείνει η ΑΔΑ;

Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, αφενός, η διοίκηση δεν επέδειξε αδιαφορία στις δυσχέρειες που αντιμετώπιζε η ενάγουσα, και αφετέρου δεν παρέμεινε αδρανής ενώπιον μιας πολύπλοκης καταστάσεως της οποίας η λύση αποδείχτηκε, ιδιαίτερα δύσκολη.

Όσον αφορά τις επιπτώσεις επί της υγείας της Pasquali-Gherardi από τη διατήρησή της στη σημερινή της θέση, η διοίκηση, αφενός, δεν μπορεί παρά να αποδεχτεί τη γνωμάτευση των ειδικών ιατρών, και, αφετέρου, αρνείται την ευθύνη λόγω μη ανατοποθετήσεως, η οποία οφείλεται στις διαδοχικές αρνήσεις της ενάγουσας.

Συμπεραίνοντας, το εναγόμενο απορρίπτει τις μομφές της ενάγουσας, τις οποίες θεωρεί αβάσιμες.

Με την *απάντησή* της η ενάγουσα εμμένει στο ότι, εν προκειμένω, δεν ήταν αναγκαία η υποβολή προηγούμενης διοικητικής ενστάσεως. Πάντως, για να διασφαλίσει τα δικαιώματά της, υπέβαλε στην ΑΔΑ ένσταση στις 23 Νοεμβρίου 1983.

Επισημαίνει ότι δεν θα μπορούσε ποτέ να έχει αντίγραφο της εντολής που δόθηκε στους ειδικούς ιατρούς οι οποίοι απάρτιζαν την επιτροπή αναπηρίας. Σύμφωνα με το υπόμνημα αντικρούσεως, η εντολή αυτή συνίστατο στο

να εξεταστεί αν αυτή (η Pasquali-Gherardi) μπορούσε να εξακολουθήσει να ασκεί τα καθήκοντα που αντιστοιχούσαν στη θέση που κατείχε. Αν όμως αυτή ήταν η διατύπωση σχετικά με τα καθήκοντα της επιτροπής, πρέπει να παρατηρηθεί ότι μια τέτοια διατύπωση δεν είναι σύμφωνη προς τις διάφορες διατάξεις του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης που ορίζουν τα καθήκοντα της επιτροπής αναπηρίας. Κατά το άρθρο 78, η επιτροπή εξετάζει αν ο υπάλληλος έχει υποστεί μόνιμη αναπηρία, θεωρούμενη ως ολική και η οποία τον θέτει σε αδυναμία να εκτελεί τα καθήκοντα που αντιστοιχούν σε θέση της σταδιοδρομίας του. Σύμφωνα με την απόφαση στην υπόθεση Alfieri κατά Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Raccolta 1966, σ. 653, η επιτροπή αναπηρίας δεν έπρεπε να εξετάσει αν άλλες θέσεις μπορούσαν να καταληφθούν.

Η ενάγουσα προβάλλει ότι όταν υποβλήθηκαν προτάσεις εναλλακτικών θέσεων δεν λήφθηκαν υπόψη οι συστάσεις των ιατρών ότι πρέπει να αποφεύγεται κάθε προσπάθεια των οφθαλμών. Δεν απέρριψε όμως ποτέ πρόταση μεταθέσεως ούτε και αρνήθηκε ποτέ θέση. Θα αποδεχόταν μάλλον μια νομότυπη απόφαση μεταθέσεως.

Η ενάγουσα δέχεται ότι η διοίκηση του Κοινοβουλίου δεν επέδειξε αδιαφορία στις δυσχέρειές της, αλλά άρχισε να αντιδρά από το Μάιο 1983 όταν ο δικηγόρος της ενάγουσας επέστησε την προσοχή της στα υπηρεσιακά πταίσματα της διοίκησης. Ο κανονισμός υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων της εγγυάται την τήρηση του καθήκοντος αρωγής και μέριμνας. Το καθήκον αυτό παραμελήθηκε και κανένας δεν υποστήριξε την ενάγουσα, θύμα τραγικού ατυχήματος. Διεπράχθη υπηρεσιακό πταίσμα καίτοι είναι δύσκολο να αποδοθεί η ευθύνη των παραλείψεων αυτών σε ορισμένο υπάλληλο.

Με την *ανταπάντησή* του το εναγόμενο θεωρεί ότι το αίτημα της ενάγουσας είναι αντιφατικό. Αν ήταν και βρίσκεται σε αδυναμία να ασκεί τα καθήκοντα της στενοδακτυλογράφου, αυτό οφείλεται στο ότι δεν μπορούσε ούτε μπορεί να διατηρηθεί στα καθήκοντα αυτά. Αυτό σημαίνει ότι η αναπηρία την οποία έχει υποστεί έπρεπε να θεωρηθεί ως ολική, καίτοι από ιατρική άποψη είναι μόνο μερική. Αυτό είναι ζήτημα που πρέπει να επιλυθεί από τα αρμόδια όργανα, εν προκειμένω από την επιτροπή αναπηρίας.

Αν αντίθετα δεν θεωρηθεί ότι η ενάγουσα έχει υποστεί ολική αναπηρία ή τουλάχιστον αναπηρία που να την εμποδίζει να ασκεί τα καθήκοντά της, δεν μπορεί να αποδώσει το πταίσμα στη διοίκηση διότι τη διατήρησε στα καθήκοντα αυτά.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επέδειξε μόνο κατανόηση για την κατάσταση της ενάγουσας. Στο τέλος της περιόδου δοκιμασίας, ο βαθμολογητής καθυστέρησε κατά το μέτρο του δυνατού την αρνητική έκθεση εξετάζοντας την περίπτωσή της κατόπιν της διοικητικής της ενστάσεως, ο γενικός γραμματέας ανακάλεσε την απόφαση απολύσεως και μονιμοποίησε την ενάγουσα, η οποία προήχθη. Η διοίκηση εξέτασε ακόμη τις δυνατότητες να τοποθετήσει την ενάγουσα σε άλλα καθήκοντα. Η τελευταία απέρριψε τις σχετικές προτάσεις που της έγιναν.

Το εναγόμενο αμφισβητεί τον ισχυρισμό της ενάγουσας ότι, λόγω υπηρεσιακών πταισμάτων, η κατάσταση της υγείας της επιδεινώθηκε.

Το εναγόμενο απορρίπτει τους ισχυρισμούς της ενάγουσας ως προς το παραδεκτό της αγωγής. Υποστηρίζει ότι η κατάσταση της υγείας της επιδεινώθηκε από την άσκηση των καθηκόντων της. Επομένως, εναπέκειτο στη διοίκηση να της εξεύρει άλλη θέση. Επειδή παρέλειψε να το πράξει, υποχρεούται σε αποζημίωση.

Έτσι, φαίνεται ότι η ενάγουσα ενδιαφερόταν να μετατεθεί σε άλλη θέση. Όφειλε να υποβάλει αιτιολογημένη αίτηση σύμφωνα με το άρθρο 90, παράγραφος 1, του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης. Σε περίπτωση απορρίψεως της αίτησής της, θα μπορούσε να υπο-

βάλει διοικητική ένσταση σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου.

Η χρησιμότητα μιας τέτοιας διαδικασίας είναι αναμφισβήτητη, εφόσον η αίτηση του υπαλλήλου διευκρινίζει το αντικείμενο της αξίωσής του και συνιστά πρόσκληση προς τη διοίκηση να δραστηριοποιηθεί. Στην περίπτωση της ενάγουσας, η αίτηση μεταθέσεως θα υποδείκνυε την ακολουθητέα οδό σύμφωνα με τις απόψεις του υπαλλήλου. Η διοίκηση θα αντιμετώπιζε την κατάσταση της ενδιαφερομένης και, ενδεχομένως, θα διέτασσε τα απαιτούμενα αποδεικτικά μέσα.

Το εναγόμενο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η αγωγή ενώπιον του Δικαστηρίου δεν μπορούσε να ασκηθεί χωρίς να έχει προηγουμένως υποβληθεί διοικητική ένσταση. Κατά το άρθρο 90, παράγραφος 2, του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης η ένσταση θα στρεφόταν είτε κατά αποφάσεως είτε κατά της παράλειψης λήψεως μέτρου επιβαλλόμενου από τον κανονισμό υπηρεσιακής κατάστασης.

Όσον αφορά την ουσία, το εναγόμενο αρνείται ότι η διοίκηση παρέμεινε αδρανής ενώπιον της καταστάσεως της ενάγουσας. Η ενάγουσα υπέστη το ατύχημα στις 17 Οκτωβρίου 1979. Από τότε απουσίαζε ουσιαστικά από τη θέση της μέχρι τα μέσα Απριλίου 1981, ώστε ήταν αδύνατο για τους προϊσταμένους της να αποφανθούν επί των ικανοτήτων της και της απόδοσής της στο τέλος της παραταθείσας περιόδου δοκιμασίας της.

Αυτό που πληροφορήθηκε η διοίκηση, σύμφωνα με δήλωση της ενάγουσας, είναι ότι υπέστη ατύχημα και ότι είχε επιπτώσεις στην όρασή της που επέβαλαν τις αναρρωτικές άδειες. Οι θεράποντες ιατροί της δεν αποφάνθηκαν επί των συνεπειών του τραύματός της και επί του βαθμού της ενδεχόμενης αναπηρίας που προέκυπτε. Ο ιατρός σύμβουλος του Κοινοβουλίου, ο οποίος επελήφθη της περιπτώσεώς της στις 30 Μαΐου 1980, επομένως μετά από επτάμισι μήνες, δεν μπόρεσε να αποφανθεί και πρότεινε να καθορίσει το βαθμό αναπηρίας μόνο κατά τα μέσα του 1981, δηλαδή ένα χρόνο αργότερα. Η υγειονομική επιτροπή δεν είχε ακόμη αποφανθεί μέχρι τότε. Όσον αφορά την επιτροπή αναπηρίας, η οποία επελήφθη τον Ιανουάριο 1982, υπέβαλε την έκθεσή της μόλις στο τέλος Ιανουαρίου 1983, και περιορίστηκε να διαπιστώσει μερική αναπηρία χωρίς να αναφέρει τη σοβαρότητά της.

Έτσι, η ΑΔΑ δεν έχει ακόμη, μέχρι σήμερα, στην κατοχή της τα ιατρικά δεδομένα που θα της επέτρεπαν να κρίνει την περίπτωση της ενάγουσας και να λάβει μέτρα σύμφωνα με τον κανονισμό υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων.

Το εναγόμενο προβάλλει ότι η βάση της αγωγής αποζημιώσεως δεν έχει αποδειχθεί. Το μόνο ασφαλές στοιχείο είναι η πραγματικότητα του ατυχήματός της και των τραυμάτων που προξενήθηκαν από αυτό. Το εναγόμενο δέχεται ότι το τραύμα που υπέστη η ενάγουσα κατέστησε δυσκολότερη την άσκηση των καθηκόντων στενοδακτυλογράφου. Πάντως, δεν μπορεί να αναγνωρίσει ότι υπήρξε επιδείνωση της κατάστασής της διότι εξακολούθησε να ασκεί τα εν λόγω καθήκοντά της. Ο φάκελος δεν περιλαμβάνει καμιά απόδειξη προς στήριξη του ισχυρισμού αυτού. Οι ιατροί περιορίστηκαν στο να προτείνουν διαφορετική τοποθέτηση.

Κατά συνέπεια, ούτε η δήθεν επιδείνωση, ούτε η αιτιώδης σχέση μεταξύ της επιδείνωσης αυτής και της συνεχούς ασκήσεως των καθηκόντων στενοδακτυλογράφου έχουν αποδειχθεί. Αν υποτεθεί ότι αυτό έχει αποδειχθεί, το Κοινοβούλιο αμφισβητεί ότι προκάλεσε την επιδείνωση με τη διατήρηση της ενάγουσας στα καθήκοντά της.

Η ενάγουσα προσλήφθηκε από εφεδρικό πίνακα στενοδακτυλογράφων. Η φύση των καθηκόντων που αναφερόταν στο διαγωνισμό στον οποίο πέτυχε, αφορούσε αποκλειστικά καθήκοντα στενοδακτυλογράφου.

Η ενάγουσα δεν μπορούσε, επομένως, να υποχρεώσει το Κοινοβούλιο να την τοποθετήσει σε άλλα καθήκοντα. Αυτή θα μπορούσε μόνο να το ζητήσει. Το Κοινοβούλιο μπορούσε να εξετάσει τις δυνατότητες που θα προσφέρονταν χωρίς να υποχρεούται γι' αυτό. Δεν υπάρχει διάταξη του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης η οποία του το επιβάλλει. Εν πάση περιπτώσει, έπρεπε να περιοριστεί στις θέσεις που περιλαμβάνονται στη σταδιοδρομία C3-2 της ενάγουσας.

Επομένως, το εναγόμενο αμφισβητεί ότι είχε υποχρέωση να μεταθέσει την ενάγουσα σε άλλη θέση, αν υποτεθεί ότι υπήρχε « θέση που αντιστοιχεί » στις συστάσεις της επιτροπής αναπηρίας.

Το εναγόμενο αναγνωρίζει την αρχή του καθήκοντος αρωγής και μέριμνας της διοίκησης έναντι των υφισταμένων του.

Όχι μόνο δεν παρέμεινε αδρανής η διοίκηση, αλλά αναζήτησε λύσεις στο πρόβλημα της ενάγουσας· αυτή όμως δεν θέλησε να αποδεχτεί τις λύσεις που της προτάθηκαν.

4. Προφορική διαδικασία

Οι διάδικοι αγόρευσαν στη συνεδρίαση της 15ης Νοεμβρίου 1984.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του στη συνεδρίαση της 11ης Δεκεμβρίου 1984.

Σκεπτικό

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2 Αυγούστου 1983, η Laura Pasquali-Gherardi, γραμματέας στενοδακτυλογράφος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, άσκησε, δυνάμει του άρθρου 91 του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων (στο εξής ο κανονισμός), αγωγή με την οποία ζητεί, πρώτον, να διαπιστωθεί ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διέπραξε διπλό υπηρεσιακό πταίσμα που είχε ως συνέπεια την επιδείνωση της καταστάσεως της υγείας της ενάγουσας, και δεύτερον, να της επιδικαστεί αποζημίωση, επηυξημένη κατά τους τόκους, ή επικουρικώς, το διορισμό τριών πραγματογνωμόνων προκειμένου να προσδιορίσουν τη ζημία και να αποφανθούν, ενδεχομένως, για τη βραδύτητα των διοικητικών ενεργειών του καθού και για την επιδείνωση της γενικής καταστάσεως της υγείας και της όρασης της ενάγουσας.

2 Η ενάγουσα εισήλθε στην υπηρεσία του Κοινοβουλίου στις 17 Οκτωβρίου 1979, ως στενοδακτυλογράφος ιταλικής γλώσσας, με βαθμό C3. Στις 15 Νοεμβρίου του ιδίου έτους, η ενάγουσα είχε στον τόπο εργασίας ένα ατύχημα, με αποτέλεσμα να υποστεί ανεπανόρθωτη βλάβη στον αριστερό οφθαλμό. Η προσφεύγουσα επανήλθε στην εργασία της στις 3 Δεκεμβρίου 1979. Στις 18 Δεκεμβρίου 1979, επέστρεψε στη Ρώμη για να συμβουλευθεί έναν οφθαλμίατρο και παρέμεινε με αναρρωτική άδεια επί οκτώ μήνες, εν συνεχεία δε ανέλαβε πάλι υπηρεσία.

3 Μετά από περιόδους εργασίας, διακοπτόμενες από περιόδους αναρρωτικής άδειας, η ενάγουσα απολύθηκε από 30 Απριλίου 1981, βάσει δυσμενούς εκθέσεως δοκιμασίας. Ο

γενικός γραμματέας του Κοινοβουλίου ανεκάλεσε όμως την απόλυση αυτή με έγγραφο της 2ας Δεκεμβρίου 1981. Εν συνεχεία υπέβαλε την περίπτωση της ενάγουσας στην επιτροπή αναπηρίας προκειμένου να εξετασθεί κατά πόσον η ενάγουσα μπορούσε να εξακολουθήσει να ασκεί καθήκοντα που αντιστοιχούν σε θέση της σταδιοδρομίας της. Στις 28 Ιανουαρίου 1983, η επιτροπή αναπηρίας υπέβαλε την έκθεσή της. Στην έκθεση αυτή αναφέρεται ότι « οι συνέπειες του ατυχήματος της 15ης Νοεμβρίου 1979 συνιστούν μερική αναπηρία, η οποία δεν επιτρέπει στην κυρία Gherardi να συνεχίσει τη σημερινή της απασχόληση. Η επιτροπή συνιστά την τοποθέτηση της ενδιαφερομένης σε θέση που να αντιστοιχεί στη σταδιοδρομία της, η οποία όμως να μη συνεπάγεται έντονη οπτική προσπάθεια ». Το πόρισμα αυτό της επιτροπής αναπηρίας δεν ανακοινώθηκε εξαρχής στην ίδια την ενάγουσα. Μόνο μετά την παρέμβαση του δικηγόρου της ανακοινώθηκε το πόρισμα σ' αυτόν.

4 Η διοίκηση του Κοινοβουλίου πρότεινε τότε στην ενάγουσα δύο θέσεις που η διοίκηση θεώρησε ότι ανταποκρίνονται στη σύσταση της επιτροπής, η μία στην υπηρεσία επιμελητών και η άλλη στην υπηρεσία αρχείων του προσωπικού. Η ενάγουσα δεν αποδέχτηκε ούτε τη μία ούτε την άλλη από τις δύο αυτές θέσεις, διότι θεώρησε ότι και οι δύο συνεπάγονταν καθήκοντα χωρίς ενδιαφέρον και ότι δεν της παρείχαν καμιά δυνατότητα προαγωγής.

5 Η Pasquali-Gherardi άσκησε κατόπιν αυτού την παρούσα αγωγή. Με το εισαγωγικό της δικόγραφο, δέχεται ότι δεν υπέβαλε διοικητική ένσταση πριν από την αγωγή της. Η ενάγουσα δικαιολογεί την έλλειψη της προηγούμενης διοικητικής ενστάσεως που επιβάλλει το άρθρο 90 του κανονισμού, υποστηρίζοντας ότι η προϋπόθεση του άρθρου 91 του κανονισμού έχει εφαρμογή μόνο για τις πράξεις τις οποίες η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή μπορεί ενδεχομένως να αναμορφώσει. Εν προκειμένω, δεν υπήρχε πλέον τίποτα προς αναμόρφωση, εφόσον τα διαπραχθέντα πταίσματα είναι ανεπανόρθωτα.

6 Η ενάγουσα προσάπτει στο Κοινοβούλιο ότι διέπραξε δύο υπηρεσιακά πταίσματα: πρώτον, δεν της ανακοίνωσε το πόρισμα της επιτροπής αναπηρίας, και δεύτερον, δεν συμμορφώθηκε με τη σύσταση να τοποθετήσει την ενάγουσα σε θέση που να αντιστοιχεί στη σταδιοδρομία της χωρίς να συνεπάγεται σημαντική οπτική προσπάθεια. Με το πέρασμα του χρόνου, ιδίως από το 1982, η κατάσταση της υγείας της επιδεινώθηκε. Αφενός, η υπερένταση και η λήψη των αναγκαίων φαρμάκων για να καταπραΰνει τους πόνους (αναλγητικά) είχαν ανεπανόρθωτες επιπτώσεις στη γενική κατάσταση της υγείας της. Αφετέρου, οι διαταραχές στην όρασή της επιδεινώθηκαν σε τέτοιο σημείο ώστε να μην μπορεί πλέον να έχει καμιά ψυχαγωγία (τηλεόραση, αθλητισμό, θέατρο, διάβασμα, κλπ.) και να μην μπορεί να οδηγεί αυτοκίνητο.

7 Με το υπόμνημα αντικρούσεώς του, το καθού υποστηρίζει ότι η αγωγή είναι απαράδεκτη διότι ασκήθηκε χωρίς να έχει προηγουμένως υποβληθεί διοικητική ένσταση σύμφωνα με το άρθρο 91, παράγραφος 2, του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων.

8 Το καθού θεωρεί επιπλέον ότι, εν πάση περιπτώσει, η αγωγή είναι αβάσιμη. Πράγματι, το Κοινοβούλιο ισχυρίζεται ότι έχει αποδειχτεί ότι η σύσταση της επιτροπής αναπηρίας ανακοινώθηκε στο δικηγόρο της ενάγουσας κατόπιν αιτήσεώς του. Επιπλέον, το Κοινοβούλιο υπογραμμίζει ότι η ενάγουσα δεν εξήγησε πώς, εν προκειμένω, η μη έγκαιρη ανακοίνωση της σύστασης της Επιτροπής αναπηρίας την έβλαψε.

9 Όσον αφορά την επίκριση ότι δεν τοποθέτησε την ενάγουσα σε θέση περισσότερο προσαρμοσμένη στην οπτική της ικανότητα, το καθού δέχεται ότι υπέχει υποχρέωση αρωγής των υπαλλήλων του. Εξάλλου, αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο χορηγήθηκαν στην ενάγουσα αναρρωτικές άδειες μεγάλης διάρκειας κατά το έτος 1980 και μετέπειτα. Πριν από τη σύσταση της επιτροπής αναπηρίας που διατυπώθηκε στις 28 Ιανουαρίου 1983, η διοίκηση του Κοινοβουλίου προσπάθησε να εξεύρει θέση που να ανταποκρίνεται στην κατάσταση της υγείας της ενάγουσας. Η διοίκηση είναι πάντοτε σε αναζήτηση μιας τέτοιας θέσης, την οποία ο ίδιος ο δικηγόρος της ενάγουσας χαρακτήρισε ως « θέση-θαύμα ».

10 Το καθού δεν παρέβη επομένως τις υποχρεώσεις του έναντι της ενάγουσας, επειδή δεν εξεύρε ακόμη την κατάλληλη θέση.

Επί του παραδεκτού

11 Το άρθρο 91, παράγραφος 2, του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης προβλέπει ότι η προσφυγή είναι παραδεκτή μόνο αν προηγουμένως έχει υποβληθεί στην αρμόδια για τους διορισμούς αρχή διοικητική ένσταση κατά την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2, και ότι η ένσταση αυτή έχει αποτελέσει αντικείμενο ρητής ή σιωπηρής απορριπτικής απόφασης. Η διάταξη αυτή έχει ως σκοπό να επιτρέπει και να διευκολύνει τη φιλική διευθέτηση των διαφορών που ανακύπτουν μεταξύ των υπαλλήλων ή του λοιπού προσωπικού και της διοίκησης. Το Δικαστήριο έχει κρίνει παραδεκτή προσφυγή, χωρίς προηγούμενη διοικητική ένσταση, μόνο στην περίπτωση που στρεφόταν κατά αποφάσεως εξεταστικής επιτροπής διαγωνισμού. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή δεν έχει την εξουσία να ακυρώνει ή να τροποποιεί τις αποφάσεις της εξεταστικής επιτροπής. Αντίθετα, στην υπό κρίση υπόθεση η προηγούμενη διοικητική ένσταση μπορούσε να ήταν λυσιτελής. Το καθού έπρεπε να ήταν σε θέση να γνωρίζει τα παράπονα που στρέφονταν εναντίον του ώστε να προσπαθήσει, ενδεχομένως, να διευθετήσει τη διαφορά πριν από την άσκηση προσφυγής. Ελλείψει προηγούμενης διοικητικής ενστάσεως, η προσφυγή είναι επομένως απαράδεκτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

12 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του κανονισμού διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα.

13 Σύμφωνα όμως με το άρθρο 70 του εν λόγω κανονισμού, προκειμένου περί προσφυγών υπαλλήλων των Κοινοτήτων, τα όργανα φέρουν τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αγωγή ως απαράδεκτη.

2) Κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

Bosco O'Keeffe Joliet

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 15 Ιανουαρίου 1985.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος του πρώτου τμήματος

G. Bosco